

Argumentets magt

– svar på »Oprør fra Midten nedlægges med Magt«

Niels Kærgaard*

1. Arbejdsløshed i Oprør fra Midten

Når en tænkt samfundstype skal vurderes, opstår der store problemer. Kun argumenternes styrke og afbalancerethed tæller – empiriske studier er jo mulige (se Estrup (1978) for en nærmere diskussion). Beklageligvis synes forfatterne til *Oprør fra Midten* ikke altid fri for en vis ukritisk optimisme.

Et godt eksempel herpå er behandlingen af arbejdsløshed.

Meyer finder min bemærkning om arbejdsløshed »uforståelig, al den stund der ikke findes tvungen arbejdsløshed i vores fremtidssamfund«. Nu er det allerede i mit indlæg forklaret, hvad jeg mener, idet jeg bagefter arbejdsløshed har tilføjet »d.v.s. uønsket kort arbejdstid« eller lignende.

For hvad kan der faktisk ske i en situation, hvor en branche bliver udsat for krise (fiskeindustrien på Bornholm mangler fisk o.s.v.)? De, der bliver arbejdsløse, kan på egen hånd eller med hjælp fra arbejdsformidlingen finde noget nyt af interesse. I så fald er der ingen problemer, så lad os antage, det ikke sker. Der vil altså ikke være arbejde nok til alle, der ønsker det, men f. eks. kun til halvdelen (i *Oprør fra Midten* vil det blive delt, så alle går på halv tid, men det forandrer ikke, at der nu er blevet arbejdsløshed i den forstand, at der er et gab mellem udbudt og efterspurgt mængde arbejdskraft i den pågældende sektor). Man må så give økonomisk kompensation til de ramte, og det interessante er, hvor stor den er og om den kan beholdes, selv om man kunne få arbejde i en anden sektor eller i et andet geografisk område. I Danmark i dag gives en relativt høj arbejdsløshedsunderstøttelse (af størrelsesordenen 80 % af lønnen), i *Oprør fra Midten* vil ingen blive fuldtidsarbejdsløse, til gengæld er den økonomiske kompensation ringe¹⁾, og det er uklart, om der ikke også findes en øget tvang ved arbejdsfordelingen (f. eks. tales side 118 i *Oprør fra Mid-*

*) Lic. polit., lektor ved Økonomisk Institut, Københavns Universitet.

1) Kompensation i form af borgerløn er som folkepensionen, oplyser Meyer. I den forbindelse skal indskydes, at jeg ikke som antydnet af Meyer, har overset side 117 i *Oprør fra Midten*, men det må vist siges at kræve usædvanlig god vilje at kunne tillægge udsagnet »dækkende de minimale leveomkostninger« nogen kvantitativ betydning.

ten om »en solidarisk værnepligtsordning« og hos Meyer (1978) side 441 om »en kombination af 15 timers kontorarbejde med 15 timer ved drejebænk. Dette kan klares i de fleste tilfælde uden større bureaukrati inden for den enkelte virksomhed. Ved fordelingsproblemer mellem forskellige virksomheder må kommunen eventuelt medvirke«).

Bor man i et arbejdsløshedsområde, hvor gabet mellem efterspurgt og udbudt arbejdsmængde er stort, vil borgerlønnen kunne give en ganske betragteligt dårligere kompensation for den tabte arbejdsfortjeneste end den nuværende arbejdsløshedsunderstøttelse.

2. Arbejdskraftmangel i Oprør fra Midten

Udgangssituationen i forrige afsnit var den, at efterspørgslen svigtede, og der var derfor en tendens til overudbud af arbejdskraft. Hvad nu i en situation med efterspørgselspres i en sektor? Det vil i det nuværende system betyde løn-glidning og den højere løn vil tiltrække arbejdskraften. Men hvad kan tilskynde arbejdskraft til at flytte over til en sektor, hvis den ikke får økonomisk gevinst derved²). Her hjælper det ikke, at Meyer siger, at der vil være folk, der ønsker at oprette nye virksomheder og at de gamle vil ekspandere (Meyer 1978), for hvordan får de fat i arbejdskraft, når de ikke må tilbyde højere løn?

Det findes der intet svar på hverken i Oprør fra Midten eller hos Meyer (1978, 1981). Se f. eks. på Danmarks nuværende situation; her er brug for relativt højere indkomster i betalingsbalanceerhvervene, og tilsvarende lavere i de beskyttede erhverv for derved at få flyttet produktionsfaktorer over i betalingsbalanceerhvervene, men hvordan gøres det, når »alle går op og ned i time-løn i samme takt« (Meyer 1978, side 442)? Spørgsmålet er, om en markeds-økonomi overhovedet kan fungere for forbrugsgoder, når prisdannelsen er sat ud af funktion for den vigtigste produktionsfaktor, arbejdskraft. Hele ideen i markedsstyring er jo, at priserne gør det muligt at adskille forbrugs- og produktionsbeslutningerne, og resultatet vil stadig under passende forudsætninger (»fuldkommen konkurrence«) være optimalt i en vis forstand³).

3. Er det nuværende system funktionsdygtigt?

Meyer rejser til sidst spørgsmålet, om det *nuværende* system er funktionsdyg-

²) Om den mængde de vil søge ansat, afhænger af, om virksomhederne er arbejderstyrede, skal ikke yderligere behandles, mit point var, at der findes en omfattende litteratur om dette emne, og den synes fuldstændig forbigået af forfatterne til Oprør fra Midten. Det kan næppe siges at være imødegået af Meyers »Mig bekendt er der ikke empirisk grundlag«. (Meyer 1981, side 97).

³) Når det smarte ved markedsstyring netop er den mulige adskillelse af de forskellige beslutningstageres beslutninger, er forudsætningen »og ikke sælger deres arbejdskraft til andre« en klar misforståelse, og en ret speciel form for »litterær brug af ironi« (Meyer 1981, side 97).

tigt. Det er klart, at det kan man af og til komme i tvivl om. Der kan dog næppe være tvivl om, at det kunne fungere fremragende, hvis det var befolket med mennesker, der tog samfundshensyn, som dem i Oprør fra Midten, der uden videre »akcepterer som en naturlig ting, at timelønnen også kan sættes ned« (Oprør fra Midten, side 142), (der er, hvad jeg har kaldt »en helt anden type mennesker« og diskuteret i Kærgaard (1980), side 265-266).

Det nuværende systems krise er jo ikke en økonomisk krise i den forstand, at der ikke findes økonomiske midler mod den, men en økonomisk-politisk krise i form af manglende styrke i de politiske beslutningsprocesser og mistillid samfundsgrupperne imellem, som blokerer for brugen af en stor del af de mulige økonomisk-politiske instrumenter.

Litteratur:

Estrup, Hector (1978) Design og Virkelighed, i Jørgensen (red.) Opsang til Midten, København.

Kærgaard, N. (1980), Magt og Oprør fra Midten, *Økonomi og Politik*, side 252-270.

Meyer, Niels I., K. Helveg Petersen og Villy Sørensen (1978), *Oprør fra Midten*, København.

Meyer, Niels I. (1978). Mere om det humane ligevægtssamfund, *Juristen og Økonomen*, side 439-442.

Meyer, Niels I. (1981), »Oprør fra Midten« nedlægges med »magt«. *Økonomi og Politik*, side 95-98.